

Bingo! Is Clark Accord ook een comedian?

De Clark Accord Foundation koestert de nalatenschap van Clark Accord. Daartoe organiseert zij schrijfwedstrijden voor jongeren en jaarlijks de Clark Accord Lezing afwisselend in Suriname en Nederland. Ieder jaar wordt de lezing verzorgd door personen die een sterke eigen visie hebben op cultureel-maatschappelijke en literaire ontwikkelingen.

De 13de Clark Accord Lezing had alle ingrediënten die bij de naamgever van de lezing pasten: muziek, speelsheid en literatuur. Op zondagmiddag 11 mei 2025 vierde een goed gevulde zaal bij de Openbare Bibliotheek Amsterdam het leven en werk van de schrijver Clark Accord.

De vrouwen van de Culturu Grupu Awydia openden met sokpsalmen, stichtelijke klaagliederen, die onze ouders zongen tijdens de slavernijperiode. Het laatste lied, *Basa basa*, werd prachtig gezongen, terwijl ze een blik wierpen op de foto van de breedlachende Clark. Met *Basa basa* wordt een ode gebracht aan *Anana* (God).

Thema armoede

Wat de ceremoniemeester van de dag, Tanja Jadnanansing, die in haar dagelijks leven stadsdeelvoorzitter is van Amsterdam-Zuidoost, bijzonder vindt aan het boek *Bingo* is, dat het boek op een literaire manier ingaat op het thema armoede, dat in 2007 pas aan de oppervlakte begint te komen in Nederland. Nu wemelt het van de publicaties, bijvoorbeeld van Rutger Bregman, Milio van de Kamp of Tim ‘S Jongers. ‘Het verschil met *Bingo* is dat je het echt voelt, omdat het jouw eigen verhalen betreft.’ Jadnanansing gaf het woord aan de eerste voorzitter van de Clark Accord Foundation, Peggy Burke. Twaalf edities had de foundation de evenementen op basis van gelijkwaardigheid georganiseerd en Burke is de eerste die sturing mag geven aan de foundation. Zij is voornemens om het ingezette beleid te continueren en is er benieuwd naar wat dit voorzitterschap op haar pad zal brengen.

Clark Accord (1961-2011) maakte zijn debuut met *De koningin van Paramaribo* in 1999. Daarna schreef hij samen met Nina Jurna, *Met eigen ogen*, een hedendaagse kijk op de Surinaamse slavernij (2003), *Tussen Apoera en Oreala* (2005), *Shirley in Al-lochtonië* (2005), *Bingo* (2007) en *Plantage d’Amour* (postuum uitgegeven, 2011).

Musical

Orville Breeveld speelde samen met Chy-Kyria Mendes twee schitterende nummers uit *Bingo! The Musical* (2008). Dat was bijzonder, omdat Clark Breeveld ook had betrokken bij de totstandkoming van deze musical. ‘Nadat ik Clark met gitaar had begeleid bij *Breathing Bijlmer* vroeg hij mij om muziek te schrijven voor de musical. Ik vond dat spannend, omdat ik dat nog nooit had gedaan, maar Clark geloofde in mij. Hij had zelf ook nog nooit een libretto (tekstboekje van een musical) geschreven, maar dat ging hij ook doen. De begeleider was zeer onder de indruk van het tekstboekje dat Clark had geschreven en ik heb hierdoor geleerd om echt te geloven in mijzelf’, zegt Breeveld. Hij is ook doorgegaan met het schrijven van literaire musicals. Deze dagen presenteert hij de muziek voor het boek *Wees onzichtbaar* van Murat Isik. Het goede nieuws van de dag is, dat de foundation de productie van *Bingo! The Musical* zal uitvoeren.

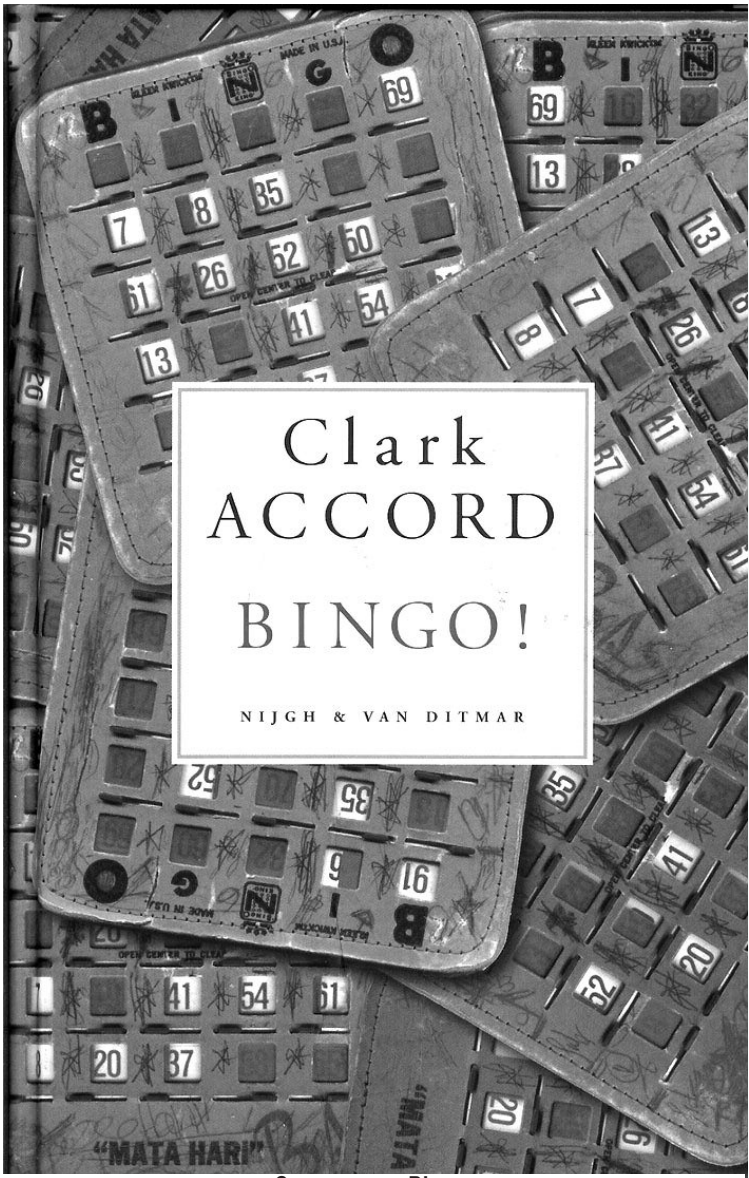
Speech

De keynote speech van de dag werd gebracht door Guus Pengel, in samenwerking met Tanja Jadnanansing en musical-actrice Rubiën Vyent. Pengel is gevraagd, omdat hij *Bingo* veruit het heerlijkste boek van Clark vindt. Hij schrijft vaak met comedians als Jörgen Raymann, Roué Verveer en Howard Komproe en geniet van de humor in het boek; vandaar dat hij de vraag stelde: ‘Is Clark Accord ook een comedian?’

De broers en zussen van Clark wisten dat allang, want als kind thuis en als volwassene in zijn vriendenkring, was Clark de gangmaker. Thuis werd dagelijks vóór het naar bed gaan het spelletje ‘Gekke dingen eerste’ gespeeld. Broers, zussen, neven en nichten maakten elkaar aan het lachen, met gekke-bekken-trekken en verhalen vertellen. Wie het eerst lachte, was aan de beurt.

Clark Accord. [Bron: Google.com]

Cover roman Bingo.

Clark lachte vaak en met hem zijn zus Mavis. Die twee waren de gangmakers en hadden de lach aan hun kont. Guus wist dat niet, hij wilde een speelse lezing. Niet zo speels als Clark die voor de lancering van het boek *Bingo* bussen had gehuurd om de gasten voor de boekpresentatie naar een Amsterdamse bingohal te vervoeren.

De dertiende lezing

De lezing draaide om de derde roman van Clark, *Bingo* (2007), waarin Accord het drama tussen moeder Leanda en dochter Naomi situeert in de sfeer van een Amsterdamse bingohal waar vooral Surinaamse speelsters op af zijn gekomen. De schrijver legt pijnlijk bloot hoe moeder Leanda en dochter Naomi, moeder van Aisa, hun lot in handen van becijferde balletjes hebben gelegd en tegen hun wil het drama van de vorige generatie herhalen.

Tijdens de lezing kreeg het publiek bingokaarten uitgedeeld en speelde fanatiek mee met het Bingo-spel onder leiding van de nieuwe voorzitter Peggy Burke. Guus las samen met Tanja en Rubiën hilarische passages uit *Bingo* voor, onder meer over een persoon die niet doorhad dat haar haarstukje, haar wave, was gevallen.

Uit Bingo:

“Je hebt iets laten liggen!” Leanda wordt afgeleid van het Rotterdamse straatbeeld door Tonny, die zich vanachter het stuur tot Busje richt. Net als de rest van de passagiers keert Leanda zich naar Busje, die geen acht slaat op de chauffeur.

Zacht gegiechel wordt hoorbaar. Nieuwsgierig wacht men af wat er komen gaat. Leanda kijkt naar het kastanjebruine haar stuk met blonde punten dat Tonny demonstratief omhooghoudt. Met moeite houdt ze haar lach in. ‘Mijn god, wat een schande’, fluistert ze achter haar hand tegen Naomi. ‘Dit is het ergste wat je als vrouw kan overkomen. Dat krijg je van goedkope waves. Daarom vlecht ik liever in.’ Ze voelt aan haar haren. Ze werpt haar hoofd naar achteren en schudt er koket mee. ‘Ze mogen dan wel nep zijn, maar mi pai fu in. Mij zal zoiets gênants nooit overkomen.’

Achter in de bingo bus zit Busje erbij alsof het haar niet aangaat. De pijnlijke situatie waarin ze verkeert werkt bij velen op de lachspieren. Leanda vraagt zich af of ze wel beseft dat Tonny het tegen haar heeft. ‘Hoe kan ze niet gevoeld hebben dat ze het kwijt is?’ vraagt ze.

‘Misschien schaamt ze zich’, fluistert Naomi. ‘Maar waarom? Ik snap niet waarom sommige mensen zich schamen om toe te geven dat ze nep haar op hun hoofd haar hebben. Sommigen laten hun borsten vergroten, anderen spuiten hun lippen in met troep, weer anderen bleken hun huid of gaan in de zon liggen. Zij verfraait haar voorkomen met dode haren. So what? Tegenwoordig heb je zulk goed haar dat je niet eens ziet dat het nep is. Je moet er wel wat voor over hebben.’ ‘Dat wel.’

‘Hallo dame!’ Met overdreven luid stemgeluid richt Atie de aandacht op zich. Net als de rest van de passagiers kijkt Busje in haar richting. De provocerende blik in haar ogen is het bewijs dat ze zich bewust is van haar hoofdrol in deze pijnlijke slapstick. ‘Hij roept je.’ Atie gebaart in de richting van Tonny, die in zijn rechterhand het haarstuk omhooghoudt. Vanonder haar geloken wimpers slaat Leanda Busje gade De stilte in de bus is oorverdovend. “Met ingehouden adem volgt men het incident.”

Goede comedy

Pengel gaf aan dat voor hem goede comedy geen grap is. Goede comedy gaat over dat wat een samenleving bezighoudt, het onderzoekt de machtsverhoudingen en de taboes en het is een medicijn tegen pijn. Hij betoogde dat Surinamers in Nederland pas werden gezien door het succes van Surinaamse standpunt-comedians.

Comedy is pijn plus tijd, dat is één van de basis comedywetten. Clark weet wat pijn doet en hij neemt de tijd om die pijn goed uit te smeren. Hij kende zijn vrouwelijke personages door en door en omdat hij van vertelperspectief veranderde, kon je als lezer ook goed met alle personages meeleven.

In het onderstaande stuk met de lotgevallen van een player: “Het leven van een player valt al amper te betalen. Het kost Melvin steeds meer moeite om de nodige kippetjes om hem heen te verzamelen die hem met zijn dure levensstijl kunnen onderhouden. ‘Deze boy weet precies wat die Smatjes nodig hebben. Hoe een vrouw het naar de zin te maken, Cause I’m all that’, pochte hij niet zo lang geleden met de brede kant van zijn mond tegen zijn vrienden in een poging op te scheppen over zijn versiertrucs. ‘Denk maar niet dat het zo makkelijk gaat als ik het breng. Kijk, tegenwoordig willen de vrouwtjes gepamperd worden. Je moet ze zetten. Denk niet dat je met die sweet talks van vroeger op ze af kunt komen. Door die feministische bullshit sponsoren ze niet meer zo gemakkelijk. Je zult diep in je buidel moeten tasten wil je de wakaman blijven uithangen. Je bent blut voor je het weet. Die sport begint duur te worden.’

Zijn vrienden hadden hem geringschattend aangekeken. ‘Melvin, jij bent ook niet meer de jongste, man.’ ‘Welke smatje werkt zich nog uit de naad voor zo’n taaie haan als jij?’ Melvin wist met moeite te verbergen dat deze woorden hem off guard hadden getroffen. Hij had zijn ballen voelen samentrekken. ‘Spreek voor jezelf mi mati. Deze jongen heeft zijn zaakjes goed op orde. Er zitten nog genoeg hennen op de stok. Trust mi. Ik ben niet voor niets papa lekker.”

De realiteit

Bingo vertelt op een kleurrijke, vaak komische manier de waarheid. Bijvoorbeeld over de positie van LGBTQIA’ers in de Surinaamse samenleving. Met enkele kleine scènes liet hij zien hoe er door derden tegen deze personen werd aangekeken, iets wat zelden gebeurt in de Surinaamse literatuur. De zus van Clark, Liesbeth Accord, merkte op dat de hoofdpersoonage uit de eerste pennenvrucht van Clark uit die doelgroep afkomstig is.

Uitgeverij Conserve had als feedback gegeven dat hij de personages nader moest uitwerken. Dat vond Clark niet nodig, vandaar dat *De Koningin van Paramaribo* zijn debuutroman werd. Vanuit de zaal werd gevraagd of deze roman alsnog kan worden afgeschreven en uitgegeven, hetgeen de foundation in overweging neemt.

Guus Pengel [Foto: Raúl Neijhorst]

Terug naar het pleidooi van Pengel. *Bingo* onthult wat die samenleving in die Bingohal bezighoudt, wat de machtsverhoudingen zijn, wat de taboes zijn. Roué of Jörgen zouden die tori waarmee de lezing begon, over dat haarstukje in de bus toch ook met lekkere ‘sjeu’ kunnen vertellen.

In *Bingo* lachen we soms om de personages, maar vaak ook met de personages. Ook de humor die de spelers uit *Bingo* gebruiken, is bedoeld als medicijn om zich door het leven heen te slaan. Daarom vindt Guus Breeveld op basis van *Bingo*: Clark Accord is een comedian!

[Liesbeth Accord en Guus Pengel]

De Surinaamse Sokopsalmen zijn niet bij een breed publiek bekend, maar vormen een belangrijk Surinaams cultureel erfgoed. De kennis is met name verbreed onder hen die het Afro religieus muziekrepertoire kennen. Sokopsalmen – ook wel Psokopsalmen genoemd – vormen een Afro-Surinaamse variant van stichtelijke liederen die zijn ontstaan ten tijde van de slavernij. De liederen kennen veel emotie en spiritualiteit en hebben teksten waarin veelal de hang naar Afrika wordt verwoord. De stijlvorm is veelal een ‘aksi-piki’, een vraag-en-antwoordspel met een aanhef door de voorzanger en een respons of bevestiging door de rest van het koor. Enkele musici die zich met dit genre hebben bezighouden, zijn Emma Mais, Johan Zebeda, Ma Es en Mavis Noordwijk.

Bron: <https://werkgroepcaraibischeletteren.nl/soko-psalmen/>